

РЕЦЕНЗИЯ

За дисертационния труд на Цвета Стефанова Явашева-Иванова на тема *“Текстилните материали и тяхната роля за създаване на съвременно текстилно изкуство (1990 –2010)”*

за присъждане на образователната и научна степен “доктор”

Рецензент: проф. д-р Красимира Коева

Дисертационният труд на Цвета Явашева-Иванова е пряко свързан с нейното образование и професионална специализация като преподавател в катедра “Текстил – изкуство и дизайн” на Националната художествена академия. Той е резултат на дългогодишни задълбочени теоретични проучвания на авторката и на нейни практически реализации в областта на текстилния дизайн.

Структурата на дисертационния труд от 292 страници следва логиката на хронологичното и подробно проследяване на текстилните материали, на традиционните текстилни техники и на най-значимите и знакови авторски проекти през разглеждания период. Включени са и интервюта на авторката с водещи съвременни български текстилци, както и показалец на специфичните термини в областта на текстила. Трудът е подкрепен и с много солидна библиография – 40 заглавия на български издания (книги, статии, албуми), 51 чуждестранни заглавия и 210 интернет позовавания.

Този подход на докторантката спомага за пълното и многопосочно изследване на една изключително важна и значима тематика, която във времето постоянно се дообогатява и усложнява, и чиито “корени” изискват задълбочено познаване.

Авторката посочва като основна цел и предмет на докторантския си труд да се проследи как в творчеството на съвременните художници текстилните материали и технологии се променят, кое довежда до тези промени, както и “логиката” на процесите на развитие на текстила, свързани със съвременното развитие на изобразителното изкуство въобще в световен мащаб.

Именно с тази цел Цвета Явашева е разширила обхвата на изследването си, посвещавайки първите две глави на богат и подробен теоретико-практически обзор на текстилните материали и на техниките за работа с тях.

В първа глава “Текстилни материали” (92 стр.) са разгледани в цялата им възможна пълнота и изчерпателност определенията и класификациите на традиционните материали в текстилната промишленост и дизайна: на видовете естествени текстилни материали – растителни и животински, на химическите текстилни материали (изкуствени и синтетични), на компютърно проектирани материи, на геосинтетиките, на молекулярно модифицирани нановлакна и осезаемо-слухови оптични влакна, на иновативни завършващи обработки на текстилните повърхности (термопластики, облицовки, ламинати, принтове и т.н.). Тези описания са точно изведени, добре осмислени и обвързани със специфични практически характеристики на материалите, което ги прави уникални. В тях проличават отличните познания на авторката, свързани с най-новите експерименти и изследвания в тази област и прилагането им (когато има такова) и у нас. Те са много интересни и за широкия читател, т. е. за неспециалиста, тъй като самата фактология е често пъти твърде любопитна (напр. оказва се, че добре познатият

ни и широко използван “бял” памук е бял само в Андите, Перу, а останалият е кремав и трябва да се избелва; освен това след 1990 г. е открит и внедрен ген, чрез който е получен памук със син цвят и т.н.).

Авторката набляга на иновативните и сложни химико-технологични процеси в съвременния текстил, тъй като именно те са в основата на широкото им приложение, както в модерния бит (тъкани с неподозирани до скоро качества – термоустойчиви, непромокаеми, незапалими, противокуршумни), така и за развитието на съвременното изкуство на текстила през последните десетилетия.

Втората глава е посветена на традиционните текстилни техники и технологии, в която кратко, но много точно и по същество са проследени историческите параметри на развитието им. Обърнато е внимание на преденето, на тъкането, на тъкачните сплитки, на видовете връзване на нишките, на съшиването (пачуърк), на плетенето, бродирането, на багренето, плъстенето, на текстилното печатане и др.

Авторката демонстрира отлично познаване на тези процеси и ги анализира с вещина и компетентност, което подкрепя изводите ѝ относно пряката зависимост между творческите експерименти на съвременните художници и постоянното усъвършенстване на текстилните материали и технологии за работа с тях.

Третата глава е най-съществена по отношение на избраната тема на дисертацията. Предходните две глави подготвят базата, на която да бъдат обяснени и анализирани специфичните изразни средства и възможности на пластическия език на съвременното текстилно изкуството. С оглед на това са направени препратки

към началните творчески “провокации” в тази насока – към 60-те и 70-те години на XX в., към гоблените на френския художник Жан Люрса, гостувал и в България, към Лозанското биенале в Швейцария (от 1962 до 1995 г.), зададо посоката и останало дълго време коректив на авангарда в текстилното изкуство.

Посочени са водещи автори, участвали в биеналето (и в други сходни форуми), тяхното новаторско мислене и почерк: Магдалена Абаканович, Ягода Буич, Рици и Петер Якоби, Мачико Агано и много други, както и изтъкнати български автори –Марин Върбанов, Димитър Балев, Васил Овчаров.

Авторката проследява и участието на български текстилци в някои авторитетни международни форуми, едно от които е триеналето в Лодз, Полша (с начало 1972 г., продължаващо до днес): Димитър Балев, Владимир Овчаров, Анна Бояджиева, Асадур Маркаров, Аделина Попнеделева, Златка Андреева, Цеца Георгиева, както и самата авторка Цвета Явашева и много други.

Освен на международните форуми на текстилното изкуство през разглеждания период, докторантката посвещава голяма част от тази глава и на творческото представяне на отделни български и чуждестранни автори - по метода на енциклопедичното изследване: лаконично, но компресирано с информация и оценки. Подчертани са приносите в обновяване на пластическия език, новаторското мислене по отношение на нестандартното и смело “атакуване” на традиционните граници между отделни видове изкуства – особено между текстила и скулптурата, на тяхното взаимопроникване и неочаквано сполучлива симбиоза. Играта с обеми, структури, прорези и новоочертани пространства, станали възможни, благодарение на

новите технологии и материали, успява да постигне изключително впечатляващ ефект. Този нов език и изразни средства са възприети в много голяма степен и от българските художници, особено през 80-те год., благодарение на което приложните изкуства (като по-малко контролирани), и най-вече текстила, успява да си извоюва, макар и негласно, водещо място сред най-авангардните търсения в българското изобразително изкуство през периода.

Докторантката е успяла да очертае сложната картина на бурното развитие на текстила от края на ХХ и началото на ХХІ в. в световен мащаб, да анализира водещите иновативни търсения, и в този контекст да открие проекциите им върху българската художествена реализация.

Докторантският труд на Цвета Явашева-Иванова притежава всички качества на напълно завършен, изчерпателен и задълбочен съвременен прочит на явления и процеси, които продължават своето развитие и днес. Приносно в много аспекти, изследването на докторантката попълва редица празноти от теоретичен характер в българската литература в тази област и би било изключително полезно на студенти и специалисти в усвояване на знания, осмислящи спецификата на текстилната художествена практика.

Всичко това ми дава основание напълно убедено да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на Цвета Явашева-Иванова образователната и научна степен “доктор”.

Рецензент:

/проф. д-р К. Коева/